

BÖLÜM 6

SİNEMADA MEKÂN TASARIMININ, SİNEMATOGRAFİK ANLATI VE ALGI BAĞLAMINDA ŞİDDET OLGUSU ÜZERİNDEKİ ROLÜ

Burcu KURTİŞ¹

Öz

Sinema ve mimarlık temsili, iki disiplinde de görsel bir yapı kurulması sebebi ile birleşir ve çeşitli diğer sanat dalları ile kaçınılmaz bir birliktelik içine girer. Bir hikâyenin görsel yapı içerisinde var olabilmesi için olayların geçtiği alanlara ihtiyaç vardır. Sinema salt olarak bakıldığında, gerçek mekânları oluşturma gayesinde hiç olmamıştır. Sinemada mimari, mekânsal ve zamansal yapının kurulmasını sağlayan, sinematografik olarak hikâyeyi yansıtan ve hikâyenin gerçekliğini artırması sebebiyle de çok önemlidir. Bu sebeple sinemanın ve mimarlığın kesiştiği yerde seyirci, tasarlanmış mekânlarda bile gerçeklikle ilgili endişe duymaz. Mekânlar, sinematografik unsurlar ile birleşerek hikâyenin psikolojisini de yansıtır. Şiddet bu bağlamda sinemanın mekân içerisinde barındırdığı tüm detaylarla kendine geniş bir yer bulur. Şiddet, bireyler arasındaki fiziksel, duygusal veya psikolojik baskıyı ifade eden bir kavramdır. Genellikle şiddet, fiziksel veya duygusal zarar verme amacı ve sonucu ile karakterize edilen

¹ Dr. Öğr. Üyesi İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Radyo TV Sinema Bölümü, burcukurtis@nisantasi.edu.tr ORCID iD: 0000-0001-6254-4095

dönüştürülebilir. Atmosferin oluşturulması, bu yapının aynı zamanda ses efektleri ile seyircinin algısına ve tetikte olmasına yönelik planlanır. Fiziki mekânların gerçeklik ve temsil ilişkisi de bu yapı içerisinde sorgulanmamakta ve hikâyeye bir ana karakter olarak hizmet etmektedir. Seyircinin, filmi seyrederken tepkisi önemlidir, özgün ve film ile kurduğu ilişki biriciktir (unique), ve fakat seyirci şiddet yapısının mekânda yoğun olduğu anlatılarda tepkilerini kültürel ve ideolojik açıdan da sürdürebilir.

O’Herlilhy için sinemada “karakter ile özdeşleştirme” kaygısı mekânı bir yere dönüştürme kaygısını ortaya çıkarır (O’Herlilhy, 1994). Burada, zaman mekân üzerindeki birincil etkilerden biridir. “Geçmiş - şimdiki - gelecek” zaman, mekân tasarımı ile şekillenerek, sinemada kendine gerçeklik oluşturur. Oluşan yeni gerçeklik gösterge bağlamında da atmosfer yapısı içerisinde bir uyarıcı rolü üstlenerek seyirci üzerinde duysal da bir baskı kurmayı hedefler. Seyircinin belirlediği belleksel imge için genelleme yapılabilir, ancak imge seyircinin zihninde başka bir uyarıcının imgesine bağlanabilir. Burada mekân içerisinde yer alan göstergenin işlevi, Guiraud’un da değindiği gibi nedenli ya da nedensiz oluşlarına göre büyük bir gösteren ve gösterilen arasında bir bağ oluşturur.

Kaynakça

- Atayman, V. (2019). *Şiddetin Mitolojisi*. İstanbul: İthaki Yayınevi.
- Bachelard, G. (2017). *Mekânın Poetikası*. (Çev. Alp Tümertekin). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Bazin, A. (1996). *Çağdaş Sinemanın Sorunları*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Barthes, R. (1964). “*Elements de Semiologie*”. Communication 4, Paris
- Barthes, R. (1997). *Göstergebilimsel Serüven*. (Çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bergson, H. (2007). *Madde ve Bellek*. (Çev. Işık Ergüden). Ankara: Dost Kitabevi.
- Beritan, S. C., Haspolat, E., Sağlam, H., Yıldırım, D. (2021). *Mekânı Düşünmek, Felsefe Politika Mimarlık Sinema*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Büker, S. (2012). *Sinemada Anlam Yaratma*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

- Christian, M. (2012). *Sinemada Anlam Üstüne Denemeler* (Çev. Oğuz Özügül). Ankara: Nirengi Kitap.
- Dudley, J. A. (2010). *Büyük Sinema Kuramları*. (Çev. Zahit Atam). İstanbul: Doruk Yayımcılık.
- Eco, U. (2019). *Mimarlık Göstergebilimi*. İstanbul: Daimon Yayınları.
- Erdoğan, Ö. (1993). *Sinema ve Mekân*. İzmir: Ege Mimarlık.
- Foucault, M. (2011). *Özne ve İktidar*. (Çev. Işık Ergüden). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Guiraud, P. (1990). *Göstergebilim* (Çev. Mehmet Yalçın). Sivas: M. Y. Özel Yayımları.
- İlkdoğan, H. (2021). *Sinematografik Mekânın Tasarımı ve Algısı*. Ankara: Sapiens Yayınları.
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın Üretimi*. (Çev. Işık Ergüden). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Joseph, B. (1977). "Violence: Garver's Definition and a Deweyan Correction", *Ethics*, Vol 87. No:4.
- O'Herlihy, L. (1994). *Architecture and Film, Architectural Design*, Academy Editions, London.
- Öztürk, M. (2008). *Sinematografik Kentler*. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Rifat, M. (1990). *Genel Göstergebilim Sorunları*. İstanbul: Sözce Yayınları.
- Taşçıoğlu, M. (2013). *Bir Görsel İletişim Aracı Olarak Mekan*. İstanbul: YEM Yayınları.
- Wollen, P. (1989). *Sinemada Göstergeler ve Anlam* (Çev. Zafer Aracagök). İstanbul: Metis Yayınları.
- Yuriy, M. L. (2012). *Sinema Göstergebilimi* (Çev. Oğuz Özügül). Ankara: Nirengi Kitap.
- Zevi, B. (2015). *Mimarlığı Görebilmek*. İstanbul: Daimon Yayınları.